וְאֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ עִיבּוּר בֵּין שְׁתֵּי עֲיָירוֹת - לענין מדידת תחום שבת שהוא אלפיים אמה ממקום שביתתו, אם יש עיר נוספת שרחוקה מהעיר בה הוא שובת שיעור קמ"א אמה ושלישׁ, ויש ביניהם בית שהמרחק בינו לבין שתי הערים פחות משבעים אמה ושני שלישׁ, אותו הבית נחשב כ'בליטה' של העיר ששבת בה [ונקרא 'עיבור', כאשה עוברה שכריסה בולטת], ומצרפן להיות כעיר אחת, ומודדים אלפיים אמה מהעיר השניה. ובית זה צריך שיהיה בו ארבע אמות על ארבע אמות, ואם לא אינו מצרפן (רש"י).

ואף שגם אם אין שם בית, נותנים 'קרפף' לעיר, והיינו שהשטח שחוץ לעיר עד מרחק שבעים אמה ושיריים נחשב כחלק מהעיר, ומודדים את תחום שבת משם ואילך, חידש התנא ששני הקרפיפות מצרפים את שתי העיירות לעיר אחת דוקא אם הם חופפים בשטחם [כלומר, שהמרחק בין שתי העיירות הוא פחות מקמ"א אמה ושלישׁ], אבל אם הם רק 'נוגעים' זה בזה, אין העיירות נחשבות כאחת, אלא אם יש שם בית שמצרפן [שמקצתו בקרפף של זו ומקצתו בקרפף של זו] (ערוך לנר בדעת רש"י. ובעיקר דין קרפף, ראה עירובין נז, א מחלוקת רבי מאיר וחכמים, ומחלוקת אמוראים בדעת חכמים).

ויש שפירשו, שהנדון בברייתא אינו לענין צירוף שתי עיירות, אלא לענין מדידת התחום בין שתי עיירות כדי ללכת מזו לזו, שאם יש בבית ארבע אמות, מודדים את התחום ממנו ואילך, ואם לאו, מודדים את התחום מהעיר עצמה, והברייתא היתה יכולה להשמיע דין זה בעיר אחת, אלא שאין דרך לדקדק במדידת התחום אם הוא מהעיר או מהקרפף שלה, אלא כשיש שם עיר אחרת סמוכה לה ורוצים ללכת מזו לזו, ולכן הברייתא דיברה בשתי עיירות (רא"ה; ריטב"א).

ויש שגורסים 'אין עושים אותו עיבור לעיר' ומדובר בעיר אחת שהבית נמצא בסוף שבעים אמה ושיריים, ואם יש בו ארבע אמות, מודדים תחום שבת ממנו ואילך (תוס' שם בשם רשב"ם. וראה שם פי' נוסף בשם ר"ת), והם סוברים שגם אם שני הקרפיפות אינם חופפים בשטחם, אלא רק 'נוגעים' זה בזה, שתי העיירות נחשבות כעיר אחת, גם אם אין שם בית המצרפן, ולכן פירשו שאין הנדון על צירוף שתי עיירות על ידי הבית, אלא על צירוף בית לעיר אחת כדי שנוכל למדוד ממנו את תחום שבת של העיר (ערוך לנר, בדעת תוס' ד"ה ואין).

דְּבַיִת כְּתִיב בָּהּ כְּכוּלְּהוּ - לענין מעקה נאמר (דברים כב, ח) 'כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך'. ואף שמצינו חיוב מעקה אף בבית התבן או בית הבקר [כמבואר בספרי דברים רכט], שהם מקומות שאין להם חשיבות של בית, וזה נלמד מהפסוק (שם) 'ולא תשים דמים בביתך' שיש לעשות מעקה בכל מקום שיש בו סכנה, מכל מקום, במקום שאין בו סכנה [וכגון בית שאין משתמשים בגגו], אינו חייב אלא בבית שיש בו ארבע אמות על ארבע אמות שיש בו חשיבות בית (עמק הנצי"ב על הספרי שם).

ויש שהוסיף ביאור בזה, שגג אינו נחשב 'מכשול', שאין ההיזק מצוי בו כל כך, משום שהעומד על הגג נזהר בטבעו שלא ליפול, אלא שהתורה חידשה שבגג של בית שדרים בו, צריך לחשוש גם לסכנה רחוקה, ולעשות בו מעקה, ולכן חיוב זה הוא דוקא במקום שיש בו תנאי 'בית', כגון שיש בו ארבע אמות על ארבע אמות (חזו"א חו"מ ליקוטים יח, ב. וראה עוד משנת אליהו סוכה, ד).

דַּאֲפִילּוּ כְּבוּרְגָּנִין לֹא מְשַׁוְּינַן לֵיהּ - 'בורגנים' הם צריפים שעושים מערבה וקנים לשומרי פירות או לשומרי עופות, ונעשים עיבור לעיר, ומודדים אלפיים אמה מהם ואילך (רש"י). ויש שפירש, שהם סוכות שעושים בדרכים ונותנים בהם מים ומזון לעוברי דרכים (ריטב"א).

ואף שבורגנים נחשבים כ'דירת עראי', מכל מקום בשיש בהם ארבע אמות על ארבע אמות, ראויים הם לשימוש שנעשו עבורו, ומודדים מהם תחום שבת (ריטב"א בשם יש מפרשים). ויש סוברים, שאף בורגנים שאין בהם ארבע אמות על ארבע אמות, מודדים מהם תחום שבת, הואיל והם ראויים לשימוש שעשאום עבורו (רא"ה; ריטב"א; דגול מרבבה או"ח שצח, ו, ושפת אמת, בדעת רש"י ד"ה הא). ■ וכן הלכה (משנ"ב שצח, לג).

בּוּרְגָּנִין חֲזוּ לְמִילְּתַיְיהוּ - ולדעת המפרשים שמדובר גם בבורגנים שאין בהם ארבע אמות על ארבע אמות [ראה ביאורנו לעיל בסמוך], יש ללמוד מכאן שהוא הדין לענין שאר דינים האמורים בבית, כגון מזוזה, שבית שראוי לתשמיש שמיועד לו, נחשב 'בית' גם אם אין בו ארבע אמות על ארבע אמות, ולכן בית שער חייב במזוזה גם אם אין בו ארבע אמות על ארבע אמות (רש"ש, והביא שכן כתב הפתחי תשובה יו"ד רפו, יא). ויש שסוברים, שבית שער אינו חייב במזוזה מצד עצמו, אלא רק מחמת שנכנסים דרכו לבית (רעק"א על השו"ע שם, יג), ולדעתם, מקום קביעת המזוזה הוא בצד ימין של הכניסה ממנו לחדר הגדול (חזו"א יו"ד קסט, ב).

וְהָתְנַן אֵין חוֹלְקִין אֶת הֶחָצֵר עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה וְכוּ', ודין בית כדין חצר לענין זה, ואם כן גם כשיש בבית ארבע אמות אין חולקים בו (ריטב"א. וראה רש"ש).

הַאי דְּלְמִיסְתַּר קָאֵי לֹא יָהֲבִינַן לֵיהּ חָצֵר, ואין לו חלק כלל בחצר (ראה רש"י ד"ה ורב חסדא). ויש שפירשו, שאינו מקבל בחצר את אותן ארבע אמות שכנגד הפתח, אבל בשאר החצר יש לו חלק, כשאר בתי החצר (ראב"ד שכנים ב, ח; מגיד משנה שם בדעת הרמב"ם שם. וראה גם ב"י חו"מ קעב ד"ה בית שאין).

הָיְתָה גְּבוֹהָה מֵעֲשָׂרִים אַמָּה וּבָא לְמַעֲטָהּ וְכוּ' - ומיעוט גובה הסוכה אינו מועיל אלא לדעת רבה שטעם פסול סוכה גבוהה מעשרים אמה הוא משום שאין העין שולטת בסכך [כמבואר בגמ' לעיל (ב, א)], ואם מגביה את קרקע הסוכה, הרי העין שולטת בסכך, וכן לדעת רבי זירא שטעם הפסול הוא משום שאינו יושב בצל הסכך [כמבואר שם], ואם מגביה את קרקע הסוכה, הרי הוא יושב בצל הסכך, אבל לדעת רבא שטעם הפסול הוא משום שסוכה גבוהה מעשרים אמה היא בנין קבע [כמבואר שם], אין הגבהת קרקע הסוכה מועילה, שהרי עדיין בניינה קבע (השלמה לעיל שם, הובא במכתם שם).

ויש שפירש, שמיעוט גובה הסוכה מועיל גם לדעת רבא, שמה שנתן בקרקע הסוכה כדי למעט גובהה נחשב כקרקע גמור, ונמצא שגובה הדפנות פחות מעשרים, וכיון שראויות לבנותן עראי, כשרות גם כשעשאן קבע (מאירי).

ואף שמיעוט גובה הסוכה נעשה לאחר שהסוכה בנויה בפסול, אין בכך פסול 'תעשה ולא מן העשוי', שעצם מיעוט גובה הסוכה כדי להכשירה נחשב 'מעשה' (השלמה להלן ד, א, הובא במכתם שם), ומעשה זה מועיל אף שאינו בגוף הסכך, כיון שגם הפסול בסוכה שגבוהה מעשרים אמה אינו בגוף הסכך (המכתם שם; מאירי). ויש שסובר, שאכן יש כאן פסול 'תעשה ולא מן העשוי', וכדי להסיר

■ המשך במילואים עמ' 118